

ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ЯК АСПЕКТУ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

НТУ «Дніпровська політехніка»

Михайлова К.О.

Науковий керівник: к. педагог. наук, доц. Луценко В.І.

Сучасна концепція освіти передбачає опанування багатьох дисциплін, зокрема й української мови та літератури, шляхом культурологічного підходу до організації навчання. Навчання мови містить соціокультурний елемент, що надає можливість комплексно вивчати мову, враховуючи її специфічні правила, норми та традиції в спілкуванні. Такий комплексний і різносторонній підхід робить мову більш живою. Вивчення літературних творів, їхнє глибоке осягнення та детальний аналіз також не є можливими без урахування місцевих особливостей і специфіки описаного регіону.

Актуальність проблеми полягає в тому, що оскільки зараз читання не є дуже популярним зараз, за часів «ери технологій» і легкого доступу до інформації, надзвичайно важливо стимулювати дітей і молодь не просто вивчати мову чи культуру свого народу, а й знайомити їх із художньою літературою, тим самим поєднуючи три важливі функції: опанування мови та вивчення різноманітних філологічних аспектів; забезпечення культурної інтеграції учнів у національну спільноту, примноження та збереження культурних надбань, у тому числі й лексичних; вивчення та популяризація української літератури.

Культурологічний аспект освітнього процесу вже висвітлювати у своїх роботах науковці Владимирова В.І., Григорович В.Й., Гусак М.В., Доманський В.А., Дьолог О.С., Кирилюк З.В., Липова Я.О., Мельник А.О., Пустохіна В.І. та Шайнюк Х.Ю. Липова Я.О. стверджує, що серед актуальних проблем сучасної освіти є також і розвиток моральності та духовності учнів шляхом прилучення їх до культурної спадщини [1, с.104-105]. За Григорович В.Й., «культурологічна концепція навчання ґрунтується на ідеї взаємопов'язаного вивчення мови і культури, що передбачає виховання культурних цінностей, почуття прекрасного (...), формування внутрішнього світу та навичок толерантної поведінки у різних життєвих ситуаціях. Такий підхід сприяє зростанню інтересу до культури, адаптації в суспільстві, подоланню мовних бар'єрів та стереотипів, що надалі допоможе реалізувати свій потенціал у світі» [2, с. 91]. Еволюція наукової думки стосовно аспекту необхідності вивчення мови та літератури під культурологічним кутом вже досягла рівня, що науковці припускають нерозривність зв'язків «мова – культура – суспільство», і стверджують, що мова не просто слугує засобом для передачі інформації, а також і «формує ціннісні орієнтири, проникає в загальноосвітову та національну культуру» [3, с. 32].

Праці вітчизняних науковців, присвячені застосуванню культурологічного аспекту освіти, здебільшого торкаються проблематики

застосування цього методу для опанування іноземних мов. Дана робота спрямована на те, щоб продемонструвати важливість, практичність і доречність використання культурологічного підходу в процесі вивчення української мови та літератури. Ціль роботи полягає у визначенні доречності роботи з художнім текстом як засобом культурологічного підходу до вивчення української мови та літератури.

Зараз в українських школах у тому аспекті навчального процесу, що стосується мовної та літературної освіти учнів, визначено завдання виховання патріотичної, національно свідомої та багатой духовно особистості, яка вміє глибоко розуміти й аналізувати художній текст, володіє навичками самостійного критичного мислення, умінь чітко висловлювати свої думки, користуючись різноманітною лексикою, різними стилями мовлення та засобами художньої виразності [4, с. 196]. За Дьолог О.С., зміст навчання мови обов'язково «має відзначатися діяльною спрямованістю», взаємопов'язаністю мови, мовлення та культури, орієнтацією одночасно на як спілкування, так і та пізнання [5, с. 101].

Один з можливих варіантів інтеграції учнів у національний культурний простір – це робота з художніми творами, що у своєму загалі та поєднанні відображають різноманітні аспекти життя. Такий вид діяльності забезпечує також розвивальну, пізнавальну та виховану освітню функції, адже будь-який текст містить у собі не лише мовні одиниці, а й певний зміст, ідею, тему, проблематику тощо.

Багато творчих робіт зосереджені довкола створення учнями власних текстів, що також прищеплює любов до творчості. Також значна увага приділяється аналізу мови художнього твору та повному аналізу тексту, що обумовлено розумінням тексту як поєднанням різноманітних не однотипних складних елементів, різних за змістом, образністю та функціями, що вони виконують.

Культурологічний підхід до вивчення української мови та літератури шляхом використання текстів створює значну базу прикладів для аргументації різноманітних думок у творах учнів – наприклад, під час написання есе. Також дана методика забезпечує демонстрацію перебігу подій у оточуючому учнів соціумі, їхній розбір і аналіз із урахуванням місцевих особливостей і національного колориту через використання художньої, літературно унормованої мови та різноманітних засобів художньої виразності. Останнє сприяє збагаченню лексики та мовленнєвих навичок учнів.

Використання художнього тексту як засіб культурологічного підходу у вивченні української мови та літератури забезпечує також збереження окремих важливих назв (предметів, процесів, місцин, обрядів тощо), опису процесів відповідною лексикою, завдяки чому лексичний склад мови примножується, адже хоча глобалізація та науково-технічний прогрес створюють нові слова, та вже існуючі не відмирають, адже також знаходяться у вжитку. Таким чином, використання художніх творів є засобом підвищення культури учнів, сприяє формуванню їхнього світогляду та залучає до національної культури.

Отже, використання художнього тексту як аспект культурологічного підходу до вивчення української мови та літератури забезпечує розуміння учнями суті культурних надбань, їхнього значення та важливості, а також допомагає зберігати національну культурну концепцію. Дана методика не лише актуалізує здобуті знання завдяки співвіднесенню їх із місцевими умовами та місцевою практикою, але й також знайомить учнів із традиціями, культурними, подекуди навіть етнічними, моральними й іншими особливостями рідного краю, регіону, держави тощо. Розглянутий у даній роботі метод забезпечує розширення можливості здобути високий рівень володіння мовою у сфері реального спілкування і підвищує зацікавленість студентів.

Перспектива подальших досліджень даної проблеми полягає в укладенні конкретних прикладів, завдань і вправ для наочної демонстрації використання художнього тексту як засобу культурологічного підходу до вивчення української мови та літератури.

Перелік посилань

1. Липова Я. О. Культурологічний аспект викладання літератури. *Збірник III Всеукраїнської наукової шкільної конференції «Крок у науку»*. 2018. Т. 2. С. 104–113.
2. Григорович В.Й. Культурологічний підхід до навчання іноземної мови. *Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції 19 березня 2020 р.* С. 91–93.
3. Владимірова В. І. Культурологічний аспект у викладанні іноземної мови за професійним спрямуванням студентам-іноземцям. *Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні*. 2019. С. 32–35.
4. Пустохіна В. І. Формування культурологічної компетентності старшокласників у процесі навчання української літератури: риторичний підхід. *Педагогічна риторика: історія, теорія, практика: монографія*. 2016. С. 196–207.
5. Дьолог О. С. Особливості викладання української мови студентам-нефілологам: лінгвістичний та культурологічний підходи. *Інновації та традиції у мовній підготовці студентів: тези доп. міжнар. наук.-практ. семінару*. 2017. С. 99–102.